

Kreeka tähestikus on 24 tähte

Urmas Siigur – Eesti Arst

Väidetavalt on maailmas kõige enam kasutatud kolmesõnaline lause „*Made in China*“. Mitte küll valmistatud (loodetavasti), ometi Hiinast pärit on ka inimkonda kolmandat aastat ahistav COVID-19, mis on nüüdseks nõudnud ametlikel andmetel üle 5,5 miljoni ohvri. Liigsurmade statistikale tuginedes võib see arv olla aga kordades suurem. Vaatamata kõikidele tehtud pingutustele pandeemia ei taltu, vaid viirus näitab iga uue lainega ja uues variandis mõnd vastset palet. Viimane pöördeline pale on omikron-tüvi, mis on nüüdseks saanud valdavaks suurema osal planeedist.

Heaks uudiseks seoses omikroniga on see, et ta põhjustab võrreldes varasemate tüvedega vähem rasket haigestumist, samas lööb ta aga kiire leviku ning hõlmatute suure koguhulgaga. Nakatumise näitajad on kõikjal rekordtasemel, ning kuigi suhtosana on raskelt haigestunud ja haiglaravi vajajaid vähem, tähendab elanikkonna nakatumise kõrge määr, et paljud inimesed seisavad siiski silmitsi eluohtliku haigestumisega ja pikaajalise ravi vajadusega. See kehtib eriti vaktsineerimata inimeste kohta, kes moodustavad suure osa maailma rahvastikust. Lisaks inimlikele kannatustele ohustab suur haigestumine ka meditsiinisüsteemi jätkusuutlikku toimimist.

Massilise nakatumisega kaasnevad karantiin nõuded ning ka kergemat laadi haigestumised põhjustavad ulatuslikku töölt kõrvalejäämist ükskõik mis tegevusalal, olgu tervishoius või teeninduses, lüües valusalt kogu majandust ja ühiskonnaelu korraldust. Omikroni võime läbi murda immuunkaitse mehhanismidest, mis on omandatud vaktsineerimise või läbipõdemise teel, näitab veel kord, et lootust COVID-19-karjaimmuunsuse saavutamiseks ning pandeemia vaibumiseks selle läbi ei ole. SARS-CoV-2 on osutunud vägagi muutlikuks ja uued viirusevariandid on ilmselt tulekul.

Siiani leitud SARS-CoV-2 variante on tähistatud kreeka tähtedega ja omikron on kreeka tähestiku 15. täht. Tõsi, nüü ja ksii jäid vahele, esimene kõlalise sarnasuse

tõttu sõnaga *new* ja teine seetõttu, et on väga levinud – sh Hiina presidendi – perekonnanimi. Kuna aga nakatumise määr kasvab kogu maailmas jätkuvalt ja paljudel riikidel ei ole endiselt piisavalt vaktsiine, on oodata rohkem uusi murettekitavaid SARS-CoV-2 variante, kui kreeka tähestikus tähti kasutamata. Pandeemia kulu ennustamine läheb üha raskemaks, kuna viiruse evolutsiooni keerukus ja juba tekkinud immuunsus on teinud mudelid, mida on prognoosimiseks kasutatud, üha keerukamaks. Praegu peavad modelleerijad võtma arvesse vaktsiinide, varasemate infektsioonide, aja jooksul nõrgeneva immuunsuse, korduvate vaktsiinisüstide ja viiruste variantide koosmõju.

Tavatarkus teab, et ega Hiina asjad üle kolme aasta enamasti vastu ei pea, aga alust loota, et ka COVIDiga päris nii läheb, eriti ei ole. Ilmselt peame valmistuma pikemaajaliseks kooseluks. Kooselu COVIDiga ei tähenda aga selle ignoreerimist. Kooselamise kunst seisneb selles, kuidas leida tasakaal taudi põhjustatud surmade ja haiguskoormuse ning teisalt viiruse ohjeldamiseks kasutatavate meetmete (piirangud kuni täielike sulgemisteni) mõju vahel ühiskonnale laiemalt. See tasakaal on dünaamiline ning sõltub ka uute ravimeetodite ja vaktsiinide kättesaadavusest ning viiruse uute variantide tekkest.

Õnneks on käesoleval aastal oodata ka kaitserelvastuse täienemist. Olgu näitena toodud uued valgupõhised vaktsiinid, mis on odavamad ja leebemate säilitustingimustega; vaktsiinikandidaadid, mis on suunatud konkreetsete koroonaviiruse variantide vastu või mida saab süstimise asemel nina või suu kaudu manustada; tablettvormis viirusevastased ravimid, et vähendada raske haigestumise ja surma võimalust.

„*Si vis pacem, para bellum*“ – „Kui ihkad rahu, siis valmistu sõjaks“. Sõda on käimas kolmandat aastat. Parafraseerides seda sententsi COVIDi konteksti: „Kui ihkad kodurahu, siis valmistu kestvaks kooseluks kiusliku toanaabriga“.

Urmas Siigur